

[...] I. 1 Čím právnické vzdělávání je?

Čím by měla právnická fakulta být? Vědeckou komunitou nebo přípravkou na praxi? Bohužel, v tomto okamžiku nesplňuje ani jedno z těchto dvou zadání. V současnosti se jedná o nepovedené právnické učiliště. Vzhledem k tomu, že průměrný absolvent není schopen sepsat žalobu, jistě se nejedná o přípravu na praxi. Ještě méně se bude jednat o akademickou komunitu, protože drtivá většina absolventů by myslím napsala H. L. A. Harta s „d“ na konci. Právnické studium v Čechách proto neplní ani jedno z obou možných zadání. Z praktických znalostí studenta nic nenaučí, neboť převládá názor, že „je třeba položit ty teoretické základy“. Bohužel však pokládání teoretických základů nespočívá ve skutečném výzkumu, vědecké práci či formulaci vlastního úsudku. Za pokládání teoretického základu je považováno mechanické učení se nazpaměť, papouškování bez hlubšího pochopení materie.

I. 2 Čím by se právnické vzdělávání mělo stát?

Na počátku jakékoliv reformy by mělo být provedení vědomé volby, kterým směrem se vydat. Přirozeně ne všechny vysoké školy musí mít aspiraci a prostředky stát se pravou vědeckou, badatelskou komunitou. Některé školy budou zaměřeny více prakticky, jiné více akademicky. Jedno není méně hodnotné než druhé. Je to prostě jiné. Veškeré vysokoškolské právnické studium by nicméně mělo sledovat tři skupiny cílů:⁸

1. hodnoty,
2. schopnosti a dovednosti,
3. vědomosti.⁹

Nejdůležitějším cílem je zprostředkování *hodnotového a postojového rámce*. Současná praxe právnického studia je bohužel přesně opačná: první věcí, která je studentům práv snad až s perverzním potěšením vštěpována, je poznatek, že právo je něco úplně jiného než morálka. Dnešní přepjatý pozitivismus, chápající právo jako oddělený a uzavřený normativní systém, je chybný. Právo je pojmově vždy mezerovité a neurčité. Ať bude v účinnosti sebedetailnější právní úprava, vždy existuje množství případů, kdy je volba mezi možnostmi A a možnostmi B volbou hodnotovou. Při provádění této volby musí být právník veden svým hodnotovým rámcem. Jestliže právník v těchto „mezerách“ morálně selhává, právo se zdá mezerovité a nedokonalé. Časté výroky na téma „mezerovitosti právní úpravy“ a potřeby neustálých novelizací čehokoliv nejsou důsledkem nedokonalé právní úpravy, ale mravního marasmu práva a společnosti obecně.

Vysokoškolská výuka práva by měla zprostředkovat *schopnosti a dovednosti*, ne pomíjívou encyklopedickou znalost platného práva. Alfou a omegou moderního vzdělávání ve společenskovědních oborech není samotná informace, ale schopnost informaci vyhledat, zpracovat a použít. Právo není telefonický seznam zákonů a sterilních abstraktních pojmů. Právo je schopnost rychle pochopit podstatu argumentace a ještě rychleji přijít s vlastními protiargumenty. V právu, stejně jako v reálném životě, se odpovědi nedělí na ty jediné správné a ty jediné špatné. Dělí se na obhajitelné a neobhajitelné.

Vědomosti jsou na třetím, posledním místě. Dovolím si dokonce tvrdit, že vědomosti jsou jakýmsi vedlejším, mimoděčným produktem při zprostředkovávání prvního a druhého cíle. Především v rámci předávání dovedností dochází ke zprostředkování vědomostí. Jednodušeji řečeno, nejefektivnější způsob předávání vědomostí není klasickým „Tady tu knihu do příštího týdne nazpaměť“, ale způsobem „Do příštího týdne vyřeš tento případ“. Aktivní postup získávání vědomostí, tedy přístup, kdy znalosti platného práva jsou zprostředkovávány jako jakýsi vedlejší produkt při jeho aplikaci, je trvalejší a efektivnější.

I. 3 Právo a vzdělávání

Právo není jen soubor platných právních norem. Právo je metodika. Právo je postup. Právo je styl argumentace. Memorování souboru abstraktních pojmů, pouček a zákonných definic není univerzitním studiem práva. Smyslem vysokoškolského studia práva není předávat omezené a pomíjivé encyklopedické znalosti, ale vychovat samostatného a odpovědného jedince, který je schopen si informaci vyhledat, vyhodnotit a použít. [...]